

"ลือกาเวะ": วิถีการทำมาหากินกะเหรี่ยงโปว์ บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

"Lue Ka Wo": the Livelihood of the Pwo Karen Ethnic Group
in Ban Rai Pa, Huai Khayeng Sub-district,
Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province

นพรัตน์ ไชยชนะ (Nobparat Chaichana)¹
วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์ (Weerawat Udomsap)²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีการทำมาหากินของกะเหรี่ยงโปว์บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรม บนความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เก็บข้อมูลโดยการค้นคว้าจากเอกสาร ข้อมูลจากภาคสนาม ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล โดยมีการตรวจสอบข้อมูลทุกขั้นตอน พื้นที่ศึกษา คือ บ้านไร่ป่า หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า "ลือกาเวะ" เป็นเรื่องการทำมาหากิน สอนให้คนอยู่อย่างพอดี พอประมาณ รู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอย่างมีเหตุผลและรู้คุณค่า ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน วิถีชีวิตกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่ายึดรูปแบบการทำการเกษตรและหาของป่า ดำเนินชีวิตเรียบง่าย รักสงบ รักอิสระ สันโดษ พอใจในสิ่งที่มีอยู่ ยึดกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ แต่ปัจจุบันโครงสร้างของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว จำนวนสมาชิกในครอบครัวลดลง สภาพเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยมและความเชื่อที่เปลี่ยนไป ทำให้กลไกควบคุมความประพฤติของสมาชิกแบบเดิมใช้ไม่ได้กับทุกคนและทุกเรื่อง แต่รากฐานทางความคิดและวัฒนธรรมยังคงอยู่ในวิถีของ

¹อาจารย์, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
กาญจนบุรี 71190, อีเมล : Chimmanee2531@gmail.com

²อาจารย์, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
กาญจนบุรี 71190, อีเมล : weerawat@kru.ac.th

ชุมชน มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่แน่นแฟ้น ชาวกระเหรี่ยงบ้านไร่ป่าคงรักษาประเพณีดั้งเดิม แสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกายในงานประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน รักษาต้นน้ำลำธาร ที่สำคัญ คือ ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมหาพืช ผัก จากแหล่งธรรมชาติ มาบริโภค ใช้สมุนไพรในการรักษาโรค ดำรงชีวิตจากการพึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้วยการนำภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาใช้ดำรงชีวิตซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ทำให้ชาวกระเหรี่ยงในชุมชนแห่งนี้มีรูปแบบการพิทักษ์รักษาอาหารให้สามารถมีกิน มีใช้ตลอดปี ทั้งวิธีการหมัก ดอง ตาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ตกทอดเป็นมรดกของกลุ่มชนแห่งภูมิปัญญาของวิถี “ลือกาเวาะ” ที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน เป็นคำตอบที่ชุมชนแห่งนี้ยังคงมีรูปแบบวิถีชีวิตบนความหลากหลายที่มีอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ลือกาเวาะ, ความมั่นคงทางอาหาร, ทรัพยากรท้องถิ่น, กระเหรี่ยงปรี

Abstract

The objective of this area-based study was to investigate the livelihood of the Pwo Karen ethnic group in Ban Rai Pa village, Huai Khayeng Sub-district, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province that affects food security in a cultural dimension on local resource diversity. Data of this qualitative study were collected through semi-structured in-depth interviews, non-participant and participant observations. The subjects were selected using specific sampling, and the study area was Ban Rai Pa, Village No. 5, Huai Khayeng Sub-district, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province.

The study found that “Lue Ka Wo” is a livelihood that teaches the ethnic group how to live reasonably, moderately and how to utilize resources in the community reasonably and in worthwhile ways. Their livelihood affects food security of Ban Rai Pa Village, Huai Khayeng Sub-district, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province which is on the border between Thailand and Republic of the Union of Myanmar. Ban Rai Pa is a community where the Pwo Karen ethnic group has lived from the past until the present on agriculture and hunting for forest items. They adhere to a kinship system in which there is food production that lasts for year-round consumption. They have inherited local culture and wisdom and lived on community resource-based economy from generation to generation as ethnic heritage or wisdom known as “Lue Ka Wo” that maintains the existence of the Pwo Karen ethnic group amidst the present social changes.

Keywords : Lue Ka Wo, food security, local resources, Pwo Karen

บทนำ

อาหารนับเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ต้องสรรหาวัตถุดิบมาปรุง จนกลายมาเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนแต่ละชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย วัฒนธรรมการกินจึงเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิต สภาพทางสังคม และภูมิปัญญา การที่กลุ่มชนแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมด้านอาหารการกินแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตนแต่ละท้องถิ่น จังหวัดกาญจนบุรี นับเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนท้องถิ่น มีวัฒนธรรม ภาษา ชีวิต ความเป็นอยู่ที่ เป็นเอกลักษณ์ของตนเองและยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนเอาไว้ได้ จนถึงปัจจุบัน กลุ่มชนเหล่านี้ไม่ว่าจะไปตั้งถิ่นฐานยังที่แห่งใด จะรักษาเอกลักษณ์ด้าน ภาษา ความเชื่อ ประเพณี และอาหารการกินของท้องถิ่นเอาไว้เสมอ โดยเฉพาะในจังหวัดกาญจนบุรี แม้ว่าพวกเขาจะเข้ามาตั้งถิ่นฐาน มีการรับวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านอาหารเข้ามาผสมผสานบ้าง แต่มีวิถีการพัฒนาปรับปรุงโดยนำวัตถุดิบและวัฒนธรรมการกินของกลุ่มคนท้องถิ่นเข้ามาผสมผสาน สร้างสรรค์รูปแบบอาหารและวัฒนธรรมการกินในลักษณะใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างน่าสนใจ (พัฒนา วิสวะ, 2549 : 36)

ปกติแล้วมนุษย์ทุกคนถือกำเนิดและเติบโตขึ้นภายในครอบครัวได้รับการเลี้ยงดู (Socialization) ให้อาหารและสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต จากครอบครัวและสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในครอบครัวเดียวกันก่อนจะสามารถเรียนรู้และช่วยเหลือตัวเองได้ แบบแผนการรับประทานอาหารของคนในแต่ละสังคมถูกจำกัดอยู่ในกรอบของการเลือกอาหารด้วยปัจจัยต่าง ๆ หลายประการด้วยกัน นับตั้งแต่สภาพภูมิศาสตร์ ความสามารถในการผลิต การกระจายอาหาร สภาพเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งสมาชิกในสังคมได้รับการเรียนรู้ตั้งแต่เกิด จากบิดา มารดา ญาติและคนอื่น ๆ ลักษณะของขนบธรรมเนียมประเพณี สืบทอดกันต่อ ๆ มาหลายชั่วคนจนถึงปัจจุบัน (ยศ สันตสมบัติ, 2539: 13)

ความมั่นคงทางอาหารในประเทศไทยอยู่ในระดับความเสี่ยงสูง เนื่องจากตัวเลขสถิติในปี พ.ศ. 2554 มีอัตราการเติบโตของการผลิตอาหารต่อหัวของประชากรในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเพียงร้อยละ 0.7 ทั้งที่อัตราการเติบโตของของจำนวน

ประชากรเพิ่มถึงร้อยละ 1.4 สะท้อนถึงความไม่สมดุล ระหว่างการเพิ่มจำนวนประชากรและความสามารถในการผลิตอาหาร (ศจินทร์ ประชาสันต์, 2555: 32) ก่อนหน้าที่แนวคิดความมั่นคงทางอาหารจะได้รับความนิยม การคำนึงถึงอาหารเป็นประเด็นที่ถูกมองข้ามมาสู่กระยะอันเป็นผลมาจากการดัดทอนขั้นตอนและกระบวนการผลิตอาหารลงจนทำให้วิธีการสร้างสรรค์อาหารดูง่ายตาย ประกอบกับพลวัตการใช้ชีวิตที่รวดเร็วไม่เอื้อให้มนุษย์สังเกตหรือเรียนรู้เรื่องราวรอบตัวให้จับใจได้เหมือนเดิม มนุษย์ได้เริ่มสร้างวิถีการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ขึ้นมาซึ่งสนใจกระบวนการน้อยลง และให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ก่อนเสมอจนวันนี้วิถีการบริโภคอาหารของมนุษย์จึงเน้นรูป รสชาติ รสนิยมและความสะดวกรวดเร็ว เป็น “วัฒนธรรมอาหารสำเร็จรูป” วิฤตทางความคิดเช่นนี้ถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางอาหารโลก และจะคอยกัดกร่อนคุณค่าทุกมิติของอาหารที่ละน้อยโดยเฉพาะมิติทางวัฒนธรรม วิถีคิดที่ใส่ใจเรื่องของกระบวนการน้อยลงมีส่วนทำให้คุณค่าของอาหารในมิติวัฒนธรรมเป็นที่น่ากังวลโดยธรรมชาติ กระบวนการผลิตอาหารอาศัยกรรมวิธีภูมิปัญญาท้องถิ่น ฐานทรัพยากรเฉพาะถิ่นที่หลากหลาย มีกระบวนการเฉพาะตนที่ชัดเจน อาหารหนึ่งชนิดสามารถเชื่อมโยงมนุษย์ให้มาเกี่ยวข้องกันได้อย่างน่าอัศจรรย์ อาหารในเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาจึงไม่ใช่ผลผลิตจากการปรุงที่มีความหมายเชิงที่อ แต่อาหารหนึ่งชนิดกลับมีการเมืองภายในหรือระบบสัญลักษณ์ซ่อนอยู่เสมอ (ศจินทร์ ประชาสันต์, 2555: 38-40)

การเมืองเรื่องอาหารและระบบสัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในอาหารนี้เองที่ผูกโยงอาหารเข้าไว้กับประเด็นความมั่นคง ระบบดังกล่าวมีส่วนกำหนดอย่างมีนัยยะว่าให้ใครหรือไม่ให้ใครเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาหารชนิดใด ทรัพยากรใด ใครมีอำนาจดูแลและธำรงรักษากรมวิธีและวัตถุดิบหนึ่ง ๆ ไว้ คุศโลบายใดสร้างขึ้นมาเพื่อพิทักษ์อาหารและทรัพยากร ฯลฯ ดังนั้นการศึกษาเรื่องความมั่นคงทางอาหารจึงไม่ควรละเลยมิติทางวัฒนธรรมหรือเชิงมานุษยวิทยา โดยการนำกรอบคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของไวท์และสจ๊วตมาใช้ในการตอบคำถามของชุมชนในการศึกษาครั้งนี้โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของวิวัฒนาการที่เน้นขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา ว่าสังคมมนุษย์มีการพัฒนาตามแบบแผนพฤติกรรมที่เฉพาะ ดังนั้นกรอบคิดทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมช่วยให้เราเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และกายภาพของชุมชนหรือของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างดี (งานพิศ สัตย์สงวน, 2551: 37)

ก่อนหน้าที่แนวคิดความมั่นคงทางอาหารจะได้รับความนิยม การคำนึงถึงอาหารเป็นประเด็นที่ถูกมองข้ามมาสู่กระยะอันเป็นผลมาจากการตัดทอนขั้นตอนและกระบวนการผลิตอาหารลงจนทำให้วิธีการสร้างสรรค์อาหารดูง่ายดาย ประกอบกับพลวัตการใช้ชีวิตที่รวดเร็วไม่เอื้อให้มนุษย์สังเกตหรือเรียนรู้เรื่องราวรอบตัวให้จับใจได้เหมือนเดิม มนุษย์ได้เริ่มสร้างวิถีการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ขึ้นมาซึ่งสนใจกระบวนการน้อยลง และให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ก่อนเสมอ จนวันนี้วิถีการบริโภคอาหารของมนุษย์จึงเน้นรูป รสชาติ รสนิยมและความสะดวกรวดเร็ว เป็น“วัฒนธรรมอาหารสำเร็จรูป” วิฤตทางความคิดเช่นนี้ถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางอาหารโลก และจะคอยกัดกร่อนคุณค่าทุกมิติของอาหารที่ละน้อยโดยเฉพาะมิติทางวัฒนธรรมวิถีคิดที่ใส่ใจเรื่องของกระบวนการน้อยลงมีส่วนทำให้คุณค่าของอาหารในมิติวัฒนธรรมเป็นที่น่ากังวล โดยธรรมชาติ กระบวนการผลิตอาหารอาศัยกรรมวิธี ภูมิปัญญาท้องถิ่นฐานทรัพยากรเฉพาะถิ่นที่หลากหลาย มีกระบวนการเฉพาะตนที่ชัดเจน อาหารหนึ่งชนิดสามารถเชื่อมโยงมนุษย์ให้มาเกี่ยวข้องกันได้เป็นอย่างดีศรัย อาหารในเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาจึงไม่ใช่ผลผลิตจากการปรุงที่มีความหมายแข็งทื่อ แต่อาหารหนึ่งชนิดกลับมีการเมืองภายในหรือระบบสัญลักษณ์ซ่อนอยู่เสมอ การเมืองเรื่องอาหารและระบบสัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในอาหารนี้เองที่ผูกโยงอาหารเข้าไว้กับประเด็นความมั่นคง ระบบดังกล่าวมีส่วนกำหนดอย่างมีนัยยะว่าใครหรือไม่ให้ใครเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาหารชนิดใด ทรัพยากรใด ใครมีอำนาจดูแลและธำรงรักษากรมวิธีและวัตถุดิบหนึ่ง ๆ ไว้ กุศโลบายใดสร้างขึ้นมาเพื่อพิทักษ์อาหารและทรัพยากร ฯลฯ ดังนั้นการศึกษาเรื่องความมั่นคงทางอาหารจึงไม่ควรละเลยมิติทางวัฒนธรรมหรือเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาแม้แต่น้อย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Research) โดยมีบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีเป็นพื้นที่ศึกษา เป็นชุมชนตั้งอยู่บนที่ราบสูงบริเวณเทือกเขาต่านาวศรี ห่างจากอำเภอทองผาภูมิประมาณ 35 กิโลเมตร มีกลุ่มชาติพันธุ์หลักเป็นชาวกะเหรี่ยงปาร์ วิถีชีวิตยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรมหาพืชอาหารจากแหล่งธรรมชาติ เช่น ริมห้วย ชายป่า เป็นต้น มาบริโภค ยังคงใช้สมุนไพรในการรักษาโรค และดำรงชีวิตเรียบง่าย รักสงบ รักอิสระ ลักษณะเด่นของพื้นที่จึงคือการที่ชุมชนยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรม ยังคงหาพืชอาหารท้องถิ่นมาบริโภคเป็นหลัก ดำรงชีวิตจากการพึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้วย ภูมิปัญญากะเหรี่ยง พื้นที่

ลักษณะนี้ถือว่าเป็นแหล่งรวมของระบบสัญลักษณ์ชั้นดี ดังนั้นการศึกษาประเด็นวิถีการทำมาหากินในพื้นที่นี้ จึงไม่สามารถละเลยมิติวัฒนธรรมได้ นอกจากนี้การนำวิธีการศึกษาทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามาใช้ ยังมีส่วนเอื้อให้คลี่คลายปมหรือระบบสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิถีการทำมาหากินของกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมบนความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทางมานุษยวิทยา คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมวิถีการทำมาหากินของกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่าที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรม เป็นการศึกษาครอบคลุมประเด็นอาหาร ผู้วิจัยมีการวางแผนโดยใช้เทคนิคเพื่อให้ได้ข้อมูลลึกและละเอียดมีความน่าเชื่อถือ ดังนี้

1. การเลือกสนามวิจัยและสถานการณ์ทางสังคม : การศึกษาสำรวจ ด้วยเหตุผลของความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน โดยเข้าไปติดต่อกับ ผู้ใหญ่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ กำหนดวันที่จะเข้าไปศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ และได้ขอให้ ผู้ใหญ่บ้านบ้านไร่ป่าจัดชาวกะเหรี่ยงที่สามารถพูดภาษาไทยได้ เพื่อให้นักวิจัยมีผู้นำทางชาวกะเหรี่ยงดังกล่าวเข้าไปสัมภาษณ์ยังครัวเรือนต่าง ๆ และรวมถึงสถานการณ์ทางสังคม ได้แก่ สถานที่ในชุมชนที่ชาวกะเหรี่ยงแห่งนี้มีการทำกิจกรรมร่วมกันในงานประเพณีต่าง ๆ รวมถึงวิถีชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงในการทำมาหากินในป่า ในไร่ และบริเวณรอบที่อยู่อาศัย ผู้แสดง ในที่นี้ คือ กลุ่มผู้ให้ข่าวสำคัญ คือ เกษตรกรในชุมชน และผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เป็นผู้อธิบายถึงลักษณะและการใช้ชีวิตของกลุ่มกะเหรี่ยงในชุมชนบ้านไร่ป่า

2. การเข้าสนาม : การเข้าชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ โดยการเข้าศึกษาวิจัยหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ โดยการประสานติดต่อผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านไร่ป่า และสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน โดยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน โดย

ใช้เวลา 2 สัปดาห์ในการเข้าไปสังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

3. การเยือนชุมชนที่ศึกษา: ผู้วิจัยหาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมิติการทำมาหากินของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนไร่ป่าและชุมชนบ้านประจำไม้ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งแหล่งข้อมูลจากพระสงฆ์ในวัดไร่ป่า และปราชญ์ชุมชนด้านอาหาร ทั้งการสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างคร่าว ๆ โดยใช้ระยะเวลา 3 วัน ทำให้นักวิจัยเห็นโครงสร้าง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านไร่ป่า

4. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วน : เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้านต่างๆ ของชีวิตคนในชุมชนบ้านไร่ป่า ทำให้ค้นพบสถานการณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชน เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร และนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องของการศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย ในลักษณะแผนผังความคิด

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) : โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าอาวาสวัดไร่ป่า ผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านจำนวน 6 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง คือ หน่วยงานราชการในพื้นที่จำนวน 3 คน

ผลการวิจัย

สื่อภาวะ คือ วิธีการทำมาหากินของชุมชน เช่น การทำไร่ การทำสวน รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ค้นพบในการทำมาหากิน ทรรศนะคติที่ล้ำค่าที่สุดที่บรรพบุรุษส่งมอบให้กับคนรุ่นต่อ ๆ มา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในการทำมาหากิน พึ่งพิงธรรมชาติป่าเขา ไปพร้อมกับการดูแลฟื้นฟูให้มีความอุดมสมบูรณ์ หากคนกระเหรี่ยงไม่สืบทอดรักษาวิธีการทำมาหากินของบรรพบุรุษ ก็เท่ากับไม่รักษาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและผืนป่า ในที่สุดก็จะสูญเสียฐานทรัพยากรอาหารที่อุดมสมบูรณ์ไปและไม่สามารถพึ่งตนเองด้านอาหารได้ในที่สุด (โสพล ศิริไสย์, 2551: 91) วิธีชีวิตการทำมาหากินที่สอดคล้องกับการดูแลรักษาธรรมชาติผืนป่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารผ่านการพิสูจน์มาหลายชั่วอายุคน คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรอาหารในชุมชนที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันสำหรับวิธีการทำมาหากินของคนกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการศึกษาเชื่อมโยงฐานทรัพยากรอาหารของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความมั่นคงทางอาหารและทรัพยากรท้องถิ่น

พื้นที่ชุมชนบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าและทรัพยากรธรรมชาติ ที่หลากหลายทางทิศตะวันตกของประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต อย่างไรก็ตามด้วยลักษณะทางกายภาพของจังหวัดที่ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และหลากหลายทำให้วิถีชีวิตของชุมชนมีความผูกพันกับธรรมชาติและทรัพยากรสูง ประกอบกับจำนวนประชากรส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเป็นชนกลุ่มน้อย หรือคนสองสัญชาติ ทำให้แนวคิดเรื่อง “การอยู่ร่วมกับป่า” ปรากฏขึ้นมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ศยามล เจริญรัตน์. 2556: 16) ความผูกพันของคนและป่าที่กล่าวมาข้างต้นเป็นตัวอย่างของความสัมพันธ์ที่มีลักษณะให้และรับอย่างเกื้อกูลในการยังชีพ เพื่อคงอยู่ได้ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมีทั้งแนวการดำเนินการจัดการ และข้อห้ามที่มีความเหมือนและต่างกันออกไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ หมู่บ้านไร่ป่าหรือที่เรียกว่า “หมู่บ้านไร่ป่า” เป็นคำที่ใช้เรียกหมู่บ้านหนึ่งในตำบลห้วยเขย่งหรือ “แปลงห้า” ซึ่งหมายถึงหมู่บ้านไร่ป่าในปัจจุบัน คำว่า “ไหระปะตะวอง” เป็นภาษาที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกชื่อหมู่บ้านไร่ป่า ซึ่งหมายถึง หมู่บ้านไร่ป่า ดังนั้น ไหระปะ แปลว่า แผ่นหิน ตะวอง แปลว่า หมู่บ้าน เดิมหมู่บ้านไร่ป่า ที่ตั้ง หมู่บ้านไร่ป่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เดิมอยู่ในพื้นที่ของเขื่อนวชิราลงกรณ์ หลังจาก พ.ศ. 2527 เขื่อนได้ถูกสร้างขึ้น ถิ่นอยู่ของของชาวบ้านไร่ป่าจึงจมน้ำอยู่ในเขื่อนเก็บน้ำ

ประวัติของชุมชนดังกล่าวสามารถยืนยันข้อมูลว่า ชุมชนบ้านไร่ป่าในปัจจุบันอยู่ในเขตที่ตั้งของเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เขื่อนเขาแหลม) เมื่อการก่อสร้างเขื่อนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2527 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ทำการเวนคืนที่ดินของกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว โดยให้ราคาที่ดินการเวนคือไร่ละ 2,500 บาท และได้จัดสรรพื้นที่ทำกินให้กับชาวบ้านครอบครัวละ 15 ไร่ และที่อยู่อาศัย 1 ไร่ ในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงมีการใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและยังคงฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิต ความคิดความเชื่อของชาวบ้าน การล่าสัตว์จะล่าเพียงแค่พอเป็นอาหารบริโภคเท่านั้น ถึงแม้จะเจอสัตว์อื่นอีกก็จะไม่ล่าเมื่อได้สัตว์ป่าจะมาแบ่งปันแจกจ่ายกันในหมู่บ้านดีเพื่อนฝูง, สัตว์ป่าบางชนิดชาวบ้านจะไม่ล่า เช่น นกเงือก ชะนี เป็นต้น การตัดหน่อไม้ถ้าหน่อไม้เล็กเกินไปจะไม่ตัดปล่อยให้โตต่อไปก่อน หน่อที่ใหญ่เกินไปก็ไม่เอา มีช่วงระยะเวลา

ในการตัดหน่อไม้เพื่อให้มีไม้ไผ่รุ่นใหม่ทดแทนของเดิม เป็นต้น แน่นนอนสำหรับการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณที่มีตามธรรมชาติ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใช้พืชมาเป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นเครื่องรางของขลังหรือไม่จะใช้ในพิธีกรรมต่างๆ รู้จักวิธีการปลูกพืชให้ผสมผสานกับการดำเนินชีวิต เช่น วิธีการปลูกข้าวไร่ การหว่านเมล็ดผักชนิดต่างๆ วิธีการเก็บเมล็ดพันธุ์ เพื่อใช้ไว้เพราะปลูกในปีถัดไป ชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รู้จักการพึ่งพาธรรมชาติ รู้จักการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณที่มีตามธรรมชาติ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใช้พืชมาเป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นเครื่องรางของขลังหรือไม่จะใช้ในพิธีกรรมต่างๆ รู้จักวิธีการปลูกพืชให้ผสมผสานกับการดำเนินชีวิต เช่น วิธีการปลูกข้าวไร่ การหว่านเมล็ดผักชนิดต่างๆ วิธีการเก็บเมล็ดพันธุ์ เพื่อใช้ไว้เพราะปลูกในปีถัดไป (โสพล ศิริไสย์. 2551: 68) สำหรับประเด็นวิถีชีวิตการทำหากินที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้กล่าวได้ดังนี้

1. ฐานทรัพยากรอาหารของกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รู้จักการพึ่งพาธรรมชาติ รู้จักการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณที่มีตามธรรมชาติ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใช้พืชมาเป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นเครื่องรางของขลังหรือไม่จะใช้ในพิธีกรรมต่างๆ รู้จักวิธีการปลูกพืชให้ผสมผสานกับการดำเนินชีวิต มีรูปแบบการผลิตอาหารมาตั้งแต่ในอดีต การผลิตอาหารเพื่อนำมาบริโภค อาศัยวัตถุดิบจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ กะเหรี่ยงชุมชนแห่งนี้สามารถผลิตอาหารได้เองจากไร่และสวนหลังบ้าน เพื่อมีอาหารในการบริโภคอย่างหลากหลาย และแปรเปลี่ยนไปตามฤดูกาล ดังคำกล่าว

“กะเหรี่ยงแบบเรา มีวิถีการใช้ชีวิตที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ใช้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบป่า หรือที่อยู่อาศัยมาใช้ประโยชน์ เพราะถูกสอนจากคนในครอบครัว”

(มาลี ทองเมธรัตน์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2559)

“ชีวิตกะเหรี่ยงที่นี่ ถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เราเรียนรู้จากบุคคลเหล่านี้ ครูพักลักจำ กลายมาเป็นแบบแผนในการใช้ชีวิต ถึงแม้ว่า โลกทุกวันนี้มันจะเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่เราก็ยังคงมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่ยึดจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะเรื่องเรื่องประเพณี เพราะนี่ถือว่าผิดผี ผิดธรรมเนียมไม่ได้”
(จรรยาบรรณ ชิงผาสวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558)

ฐานทรัพยากรที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยง คือ การทำไร่ อดิตชาวกะเหรี่ยงนิยมทำไร่หมุนเวียน เพียงเพื่อบริโภคในครอบครัว ไม่ทำเพื่อขาย อาศัยแรงงานในครอบครัว ในการถางพื้นที่เพื่อทำไร่ โดยทั่วไปจะใช้ที่ดินไม่เกิน 10 ไร่ (วัลย์ลิกา สรรเสริญชูชาติ, 2545 : 73) พื้นที่ใช้ทำไร่จะเป็นป่าไผ่หรือไร่ชาก หลังจากไร่ถางไร่แล้วจะเผาไร่เพื่อเตรียมดินในการหยอดข้าวไร่ในช่วงต้นฤดูฝน วัฒนธรรมข้าวไร่ของคนกะเหรี่ยง แรงงานมีความสำคัญ ทั้งหญิงและชายทำงานร่วมกัน ขณะเดียวกันแหล่งอาหารที่ชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า สามารถผลิตขึ้นเองจากในไร่แล้ว ยังมีรูปแบบอื่น ๆ ที่มีวิธีการเข้าถึงแหล่งอาหาร เช่น ที่บ้านหรือที่อยู่อาศัย ชาวกะเหรี่ยงจะนำพันธุ์มาจากธรรมชาติ มาปลูกไว้บริเวณละแวกที่อยู่อาศัย ซึ่งอาหารประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นพืชสมุนไพร และพืชผักสวนครัวที่จำเป็นต้องใช้ในการประกอบอาหารในแต่ละมื้อ ดังคำกล่าว

“สมัยก่อน เราทำไร่ข้าว หมุนเวียนไปตามที่ต่าง ๆ ในป่าชุมชน อีก 10 ปีกว่าจะได้กลับมาปลูกใหม่ให้มันคืนความสมบูรณ์ก่อน ปัจจุบันเราทำแบบนี้ไม่ได้ เพราะเราย้ายมาจากที่แห่งใหม่ กลายเป็นคนที่ราบสูง ต้องปรับเพื่อให้อยู่รอด กลายเป็นต้องเอาพืชอาหารมาปลูกรอบที่อยู่แทน”
(เสริม ขอบควันคุ้ม, , สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2558)

การธำรงรักษาฐานทรัพยากรท้องถิ่นของชาวบ้านไร่ป่า ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหาร จากวิธีการผลิตเพื่อการมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี ปลูกข้าวไร่ ปลูกพืชบริเวณที่อาศัย สืบทอดภูมิปัญญาในชุมชน สามารถมีแหล่งอาหารไว้บริโภคตลอดปี ระบบการทำไร่ของชาวกะเหรี่ยง เป็นระบบการทำไร่ลักษณะหมุนเวียน โดยการหมุนเวียนใช้เวลาประมาณ 7-10 ปี เพื่อให้ระบบนิเวศที่ถูกทำลายไปเหล่านั้น มีการฟื้นตัว

กลับสู่สภาพเดิม แต่ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงต้องมีการปรับตัวเนื่องจากกฎหมายเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้ชุมชนต้องนำพันธุ์พืชจากธรรมชาติมาปลูกไว้บริโภคในบ้าน จากฐานทรัพยากรดังกล่าวเห็นได้ว่าชุมชนแห่งนี้มีความมั่นคงทางอาหาร โดยเฉพาะวิถีชีวิตที่สามารถมีอาหารมีกินมีใช้ตลอด โดยมีข้อค้นพบดังนี้

1.1 แหล่งอาหารที่มีตลอดปี

วิถีการผลิตอาหารเพื่อให้มีอาหารไว้บริโภคตลอดปีนั้นของกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่าตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน มักมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตามการพัฒนาของภาครัฐและจากกลไกระบบตลาด จะเห็นว่าการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันที่นำความเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่ในชุมชนทำให้วิถีชีวิตของคนชุมชนแห่งนี้มีการปรับเปลี่ยนไปปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันกะเหรี่ยงชุมชนบ้านไร่ป่ายังคงรักษาระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพดั้งเดิมของชุมชนไว้ ดังคำกล่าว

“ฉันเองก็ยังคงทำไร่ข้าวอยู่ ทำไม่มาก แต่ก็ไม่ต้องซื้อกิน”
(อุงเฮะ นามสมมติ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2559)

“ปลูกมาตั้งแต่สมัยจำความได้ โตมาก็ทำตามพ่อแม่ ปลูกไม่มาก แต่ก็เก็บไว้กินได้ตลอดปี”
(สันติพงษ์ ความสุขล้ำ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2559)

ชาวบ้านในชุมชนให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อยังชีพค่อนข้างสูง ทุกครอบครัวมีข้าวไว้บริโภคภายในบ้าน นั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ นอกจากแหล่งอาหารที่มีอาหารไว้บริโภคตลอดปียังมีการซื้อจากตลาดหรือร้านของชำในหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันมีเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากอาหารในแหล่งธรรมชาติมีปริมาณไม่เพียงพอ และการคมนาคมที่สะดวกขึ้นจากการพัฒนาโดยภาครัฐที่เน้นการพัฒนาให้กับชุมชนต่างๆ

ภาพที่ 1 พรักกะเหรียง/หัวกะโหลกลิง

ที่มา : นพรัตน์ ไชยชนะ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2559

1.2 แหล่งอาหารตามฤดูกาล

วิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รู้จักพึ่งพาธรรมชาติ รู้จักการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณที่มีตามธรรมชาติ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากงานวิจัยของ บดินท สอนสุภาพ (2553: 28) นิติระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำการศึกษาประเด็น พฤติศาสตร์พื้นบ้านของชาวกระเหรี่ยง ในหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี พืชอาหารที่เป็นพืชปลูกมีจำนวน 84 ชนิด เก็บหาจากธรรมชาติ 29 ชนิด พืชสมุนไพรที่เป็นพืชปลูกจำนวน 45 ชนิด เป็นพืชที่เก็บหาจากธรรมชาติจำนวน 46 ชนิด พืชที่ใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ เป็นพืชที่ปลูกจำนวน 19 ชนิด เก็บหาจากธรรมชาติจำนวน 11 ชนิด จากข้อมูลเบื้องต้นกับการสำรวจชุมชนโดยผู้วิจัยได้มีข้อค้นพบวิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยงโดยสามารถหาอาหารได้ตามฤดูกาล มีดังนี้

1.2.1 แหล่งอาหารตามธรรมชาติ จากภาพสะท้อนที่เห็นพบว่า กระเหรี่ยงมีความผูกพันกับป่า เขา ซึ่งมักเห็นได้ว่า อาหารส่วนใหญ่ที่ได้จากธรรมชาติ ก็มักจะได้จากการเข้าไปหา เข้าไปล่า ให้ความสำคัญกับความเชื่อและพิธีกรรมกับสิ่งเหนือธรรมชาติ อาหารที่นำมาบริโภคในชีวิตประจำวัน จึงสรุปได้ว่าเป็นการเก็บอาหารจากป่า จากการล่าสัตว์ ดังนั้นการใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อนำอาหารมาบริโภคต้องอยู่ภายใต้ข้อตกลงระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ คือ ห้ามคนในชุมชนตัดไม้และทำไร่ในป่าอนุรักษ์ ส่วนข้อตกลงด้านการใช้ประโยชน์จากป่าระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองเกิดจากผู้นำของชุมชนที่สร้างเกณฑ์ร่วมกัน ดังคำกล่าว

“ส่วนใหญ่เวลาไปทำไร่ เราก็หาของติดไม้ ติดมือลงไปด้วย เพราะไร่ติดกับป่าสงวน ทำให้มีผัก สมุนไพรที่เอามาแกง ต้ม เป็นอาหารมือเย็นได้”

(ปณิธิ ทองผาณิต, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2558)

“มีกฎหมายในการห้ามล่าสัตว์ป่าในเขตป่าแคว้นี้เพราะติดกับเขตป่าสงวน มีการสร้างข้อตกลงร่วมกัน บอกว่ามันผิดกฎหมายเขาก็ไม่ล่า ส่วนใหญ่เขาจะเน้นไปเก็บเป็นพืชผักมากกว่า ส่วนถ้าเป็นเนื้อสัตว์เขาก็จะเน้นไปหาป่าจากห้วยมาแทน เพราะในห้วยมีป่าเยอะ”

(ไพจิ เกตุจำนงรัศมี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2559)

ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า มีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ เป็นผลสืบเนื่องจากทรัพยากรในชุมชนและการสร้างข้อตกลงการใช้ทรัพยากรร่วมกันของคนในชุมชนเอง ทั้งนี้ไม่นับรวมข้อมูลอาหารที่มีอยู่ในฐานข้อมูลอื่นๆ อีกหลายชนิด และสัตว์อีกหลากหลายชนิด ซึ่งสะท้อนถึงแหล่งอาหารทางธรรมชาติในท้องถิ่น ที่สามารถช่วยให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีจากการกินอาหารท้องถิ่นที่สด สะอาด ปลอดภัย หลากหลาย และมีคุณค่าจากสารอาหาร ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าว สามารถจัดทำเป็นฐานข้อมูลให้กับชุมชน ซึ่งประยุกต์ใช้กับบริบทอื่นๆ ที่มีลักษณะทางด้านภูมิศาสตร์ที่สอดคล้องกัน

ภาพที่ 2 ทรัพยากรท้องถิ่น

ที่มา : นพรัตน์ ไชยชนะ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2559

1.2.2 แหล่งอาหารจากรถขายกับข้าวและร้านของชำในหมู่บ้าน การซื้ออาหารบริโภคของชาวบ้านบ้านไร่บ้านนั้น นับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามายังชุมชนแห่งนี้ พร้อมกับนโยบายการพัฒนาของภาครัฐที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นอาหารสด ประเภทเนื้อสัตว์และผักชนิดต่าง ๆ ที่ชุมชนไม่สามารถปลูกเองได้ ประกอบด้วย เนื้อหมู เนื้อไก่ ปลาทะเลชนิดต่าง ๆ แตงกวา ถั่วฝักยาว กะหล่ำปลี กระเทียม ต้นหอม ผักชี ฯลฯ ดังคำกล่าว

“เราซื้อกับข้าวส่วนใหญ่ เพราะต้องไปทำมาหากินข้างนอก กับมาก็เย็นแล้ว แม่ครัวเขาก็เลยนิยมซื้อเป็นของจากรถที่ขายกับข้าว บางทีก็ซื้อจากซูเปอร์”

(พาแพง ทองผาภูมิปริดา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559)

“กับจากไร่ ถ้าไม่มีอะไรติดไม้ติดมือกับมา ก็ต้องไปซูเปอร์ หรือไม่ก็ซื้อจากรถกระบะ เพราะมีผักหลายอย่างให้เลือก”

(แอ บุญประสิทธิ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2558)

สาเหตุการซื้ออาหารชนิดต่าง ๆ จากรถขายกับข้าวและร้านของชำในหมู่บ้าน เนื่องจากในแหล่งธรรมชาติมีปริมาณลดน้อยลง ทำให้ชาวกระเหรี่ยงที่ชุมชนแห่งนี้ เลือกรับวิถีชีวิตโดยการซื้อวัตถุดิบจากแหล่งที่มาของอาหารดังกล่าว ทำให้ปัจจุบัน มีรถพุ่มพวงจากตัวเมืองหรือชุมชนข้างเคียงเข้ามาจำหน่ายเฉลี่ยวันละ 2 คัน รอบเช้า และรอบบ่าย ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารเป็นหลัก

ภาพที่ 3 ร้านของชำในหมู่บ้านไร่บ้าน ต.ห้วยเขย่ง อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี

ที่มา : นพรัตน์ ไทยชนะ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559

ชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า มีวิธีการทำมาหากิน มีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เข้ามา ทั้งรูปแบบของวิธีการทำเกษตรกรรมเพื่อการบริโภค การทำไร่ข้าวและปลูกพืชผักไว้รับประทานในครอบครัวทั้งบริเวณไร่ข้าวและรอบ ๆ บ้าน ไปพร้อม ๆ กับการหาอาหารตามธรรมชาติเป็นหลัก ปรับเป็นการทำเกษตรเชิงพาณิชย์ เช่น ทำไร่ข้าวโพด (สำหรับเลี้ยงสัตว์) ทำสวนยางพารา ทำสวนปาล์ม น้ำมัน ซึ่งขยายพื้นที่เป็นวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ และชาวบ้านไม่สามารถจะบริโภคพืชที่ตนเองปลูกได้ อีกทั้งการทำเกษตรในรูปแบบดังกล่าวก็เป็นไปอย่างเข้มข้น ชาวบ้านต้องใช้เวลาดูแลเอาใจใส่จนทำให้ไม่มีเวลาไปหาอาหารจากแหล่งอาหารตามธรรมชาติดั้งเดิมอดิ สืบเนื่องจากข้อตกลงของชุมชนและกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ รูปแบบการผลิตจากแหล่งธรรมชาติ และการซื้อจากร้านของชำในชุมชน เมื่อได้อาหารมาบริโภคแล้ว ถ้าวัดดูใบเหลือก็ต้องมีวิธีการพิทักษ์หรือการถนอมอาหารซึ่งจะทำให้เก็บรักษาอาหารประเภทนั้นให้มีไว้รับประทานได้นาน ๆ การเก็บรักษาอาหารหรือรูปแบบการรักษาอาหารของชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่านั้น ส่วนใหญ่ใช้วิธีแบบภูมิปัญญาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ดังคำกล่าว

“เวลาได้ของมาจากป่า หรือจากไร่ กินไม่หมดก็ต้องหมัก
ต้องดอง เอาไว้กินช่วงอื่น ๆ เช่น หน่อไม้ ออกทีละมาก ๆ เรา
ต้องเอามาดองไว้ สามารถกินได้ตลอดปี”

(สาว นามสมมติ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559)

“ของบางอย่างเราต้องรู้จักนำมาดัดแปลงให้สามารถมีกิน
ไปตลอดปี พริกกะเหรี่ยงนี้ของดีของเรา เก็บมาก็แปรรูป คือ เอา
มาตากให้แห้ง เก็บไว้กินได้ทั้งปี”

(พาแพง ทองผาภูมิบริตา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559)

ชาวบ้านไร่ป่ามีความมั่นคงทางอาหาร เนื่องจากชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เข้าถึงอาหารได้เพียงพอ ปัจจุบันชาวบ้านไร่ป่า เข้าถึงอาหารจากแหล่งบริโภคอื่น ๆ คือ ร้านค้าในชุมชนหรือรถขายกับข้าวจากตลาดที่หมุนเวียนเข้ามา จากไร่ และจากการปลูกไว้บริเวณที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตของชาวบ้านกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า มีลักษณะการกินแบบเรียบง่ายด้วยอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่น คราวเรือนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านไร่ป่า อยู่ร่วมกันทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย การสอนลูกหลานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในด้านการทำมาหากิน และประเพณีต่าง ๆ ใน

ลักษณะ ครูพักลักจำ เรียนรู้จากการลงมือทำ ทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาเกิดขึ้นเป็นช่วงวัย การสืบทอดภูมิปัญญาจะเหวี่ยงบ้านไร่ เป็นการร่วมปฏิบัติ และเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในชุมชนหรือสมาชิกในครอบครัว ในลักษณะครูพักลักจำ การถ่ายทอดลักษณะนี้ทำให้มีทักษะและความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงเนื่องจากได้ฝึกปฏิบัติเป็นประจำโดยไม่ต้องสอน โดยกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา จำเป็นต้องผสมผสานวิธีการสืบทอดระหว่างรูปแบบดั้งเดิม เช่น ส่งเสริมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้จากการร่วมมือปฏิบัติ ร่วมถึงเพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ เพิ่มสร้างภูมิคุ้มกัน ในการอยู่รอดร่วมกันยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ภาพที่ 4 พิธีอาหาร/สมุนไพรมะพร้าวในชุมชนที่นำมาตากเพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์

ที่มา : นพรัตน์ ไชยชนะ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2559

สรุป

ชุมชนบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีความมั่นคงทางอาหาร คือ ชาวกระเหรี่ยงในชุมชนบ้านไร่ป่า มีความสุขและมีความมั่นคงในชีวิต ถึงแม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชนก็ตาม คนในชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าทรัพยากรในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีการรักษารูปแบบวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของท้องถิ่น วิถีชีวิตของกระเหรี่ยง มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น สอดคล้องกับแนวคิดทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประชากรสิ่งแวดล้อมทางสังคมและลักษณะทางกายภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารและการทำ

มาหากินของมนุษย์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ “ลือกาเวาะ” ที่เป็นวิถีการทำมาหากินของชาวกะเหรี่ยง สอนให้คนอยู่อย่างพอดี พอประมาณ รู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอย่างมีเหตุผลและรู้คุณค่า รูปแบบการดำเนินชีวิตนี้ ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี แนวคิดดังกล่าวทำให้มองเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรทางอาหารที่มีอยู่อย่างหลากหลายในท้องถิ่น วัฒนธรรมการหาอยู่หากินของชาวบ้านไร่ป่าพึ่งพิงอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ซึ่งมาจากปัจจัยของสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นจึงเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะเป็นกรอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาข้อมูล และนำมาอภิปรายร่วมกับแนวคิดความมั่นคงทางอาหารและประเด็นสุขภาวะพระสงฆ์ภายหลังที่ได้ข้อมูลภาคสนามส่วนต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่บทสรุปของความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของบ้านไร่ป่า รวมทั้งการจัดการความรู้เรื่องความมั่นคงทางอาหารบนความหลากหลายของทรัพยากรที่คนในท้องถิ่นผูกพัน เรียนรู้ และสร้างสรรค์จนเกิดเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน จนเกิดเป็นชุดความรู้ด้านความมั่นคงทางอาหารชุมชนไร่ป่า ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยมรดกทางธรรมชาติ ทิวเขาสลับซับซ้อน ฝนป่าเขียวชอุ่มกว้างใหญ่ และเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติมากมายทั้งพันธุ์ไม้มีค่า เช่น ไม้เต็ง มะค่า ฝั่ ฯลฯ มีแร่ธาตุสำคัญอุดมไปด้วยแหล่งอาหารนานาชนิดทั้งพืชผักและสัตว์ต่าง ๆ ชาวไร่ป่ายึดการทำไร่เป็นอาชีพหลัก ทำให้ในแต่ละปีมีผลผลิตข้าวปริมาณมากและถือเป็นรายได้หลักของชุมชนด้วยฐานทรัพยากรอาหารที่มีประกอบกับวิถีชุมชนที่เรียบง่าย มีสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น การดำเนินชีวิตการทำเกษตรกรรมและหาของป่านับแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยยึดกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ มีรูปแบบการผลิตที่เอื้อต่อการมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี สืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำรงชีวิตจากการพึ่งพาฐานทรัพยากรของชุมชนเรื่อยมาจนแล้ววุ่นเล่า ตกทอดเป็นมรดกของกลุ่มชนแห่งภูมิปัญญาของวิถี “ลือกาเวาะ” ที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน นับเป็นรากฐานสำคัญที่จะค้ำยันความมั่นคงทางอาหารพื้นที่บ้านไร่ป่า ซึ่งเป็นรากทางวัฒนธรรมวิถีแห่งความสุขของชุมชนแห่งนี้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

วิธีการทำมาหากินกะเหรี่ยงโปว์ บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารในชุมชนแห่งนี้ โดยวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ณ ชุมชนแห่งนี้ ได้แก่ การทำไร่ การทำสวน มีรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ค้นพบในการทำมาหากิน ทรัพยากรสมบัติที่ล้ำค่าที่สุดที่บรรพบุรุษส่งมอบให้กับคนรุ่นต่อ ๆ มา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในการทำมาหากิน ฟังฟังธรรมชาติ ป่าเขา ไปพร้อมกับการดูแล พื้นฟูให้มีความอุดมสมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัย สุรัชย์ รักษาชาติ (2545) และวัลย์ลิกา สรรเสริญชูโชติ (2545) ว่า วิธีการผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือนตลอดทั้งปี โดยมีแบบแผนของการผลิตข้าวให้พอเพียง ได้แก่ การนำภูมิปัญญาเดิมของบรรพบุรุษตนเองกลับมาใช้ใหม่ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชนรวมทั้งชุมชนเองจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการฐานทรัพยากรร่วมกัน นอกจากนี้ประเด็นดังกล่าวถึงแม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชนก็ตาม คนในชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าทรัพยากรในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีการรักษารูปแบบวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของท้องถิ่น วิถีชีวิตของกะเหรี่ยง มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ “ลือกาเวะ” ที่เป็นวิธีการทำมาหากินของชาวกะเหรี่ยง สอนให้คนอยู่อย่างพอดี พอประมาณ รู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอย่างมีเหตุผลและรู้คุณค่า รูปแบบการดำเนินชีวิตนี้ ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี หมู่บ้านไร่ป่าจัดเป็นพื้นที่ชายแดนในจังหวัดกาญจนบุรีที่เป็น “นอ์ใหม่แห่งผืนดินตะวันตก” มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยมรดกทางธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยนาด อิ่มดี (2547) และ สุธานี มะลิพันธ์ (2552) ว่าคนในชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรอาหารด้วยการเก็บหาอาหารตามธรรมชาติและการผลิตด้วยตนเองมาก จากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน หรือเครื่องมือในการทำมาหากินเพื่อใช้สำหรับการหาอาหารรวมทั้งมีทักษะและองค์ความรู้ในการนำอาหารมาบริโภค การเข้าถึงทรัพยากรอาหารด้วยการแลกเปลี่ยน ชุมชนมีความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรอาหารเพื่อนำมาบริโภคในชีวิตประจำวันแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนามนุษย์และสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง นำมาประเมินสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของชุมชนบนฐานความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่นได้ นำไปสู่การถอดบทเรียนให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนท้องถิ่น องค์ความรู้ดังกล่าวนี้สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนเพื่อพัฒนาฐานทรัพยากรของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการความมั่นคงทางอาหารของคนชายขอบในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ หรือในพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากเป็นการศึกษาถึงความเป็นวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งได้รับองค์ความรู้ รูปแบบ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชุมชน ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงหรือไม่มั่นคงของชุมชนแห่งนั้น เพื่อนำความรู้ไปส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนรวมทั้งยังเป็นบทเรียนท้องถิ่นในการใช้พัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนต่อไป

บรรณานุกรม

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2551). **การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา**. ตำราในโครงการตำราพื้นฐานคณะรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บดีนทร สอนสุภาพ. (2553). **พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านไร่ป่าตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**. สาขาวิชาพืชสวน ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิยนาด อิมดี. (2547). **ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านป่าคา หมู่ที่ 2 ตำบลสวก อำเภอน่าน จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ภาควิชาการพัฒนชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มณฑล คงแถวทอง. (2538). **กาญจนบุรีศึกษา : ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรี**. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- พัฒนา วิสวะ. (2549). **ความหมายของวัฒนธรรม**. (ระบบออนไลน์).
www.manageronline.com .(15ธันวาคม 2557).

- ยศ สันตสมบัติ. (2539). **ท่าเกวียน : บทวิเคราะห์เบื้องต้นว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวนาไทยท่ามกลางการปิดล้อมของวัฒนธรรมอุตสาหกรรม.** กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- วัลย์ลิกา สรรเสริญชูโชติ. (2545). **การศึกษาการเปลี่ยนแปลงในวิถีการผลิต และระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในมิติชายหญิงของชุมชนกะเหรี่ยง : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านทิพเย หมู่ที่ 3 ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี.** สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศจันทร์ ประชาสันต์. (2555). **ความมั่นคงทางอาหาร : แนวคิดและตัวชี้วัด.** นนทบุรี : มูลนิธิชีววิถี.
- ศยามล เจริญรัตน์. 2556. **ความมั่นคงทางอาหาร ปาชุมชนกับการผลักดันเรื่องความเป็นธรรมเพื่อชุมชนท้องถิ่น.** ประชุมวิชาการประจำปี 57 : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ รักษาชาติ. (2545). **ความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนของคนชายขอบ : รูปแบบการบริโภคและแหล่งที่มาของอาหารของครัวเรือนภาคตะวันตก ประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยดล.
- โสฬส ศิริไธย. (2551). **โครงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการในประชากรกลุ่มชาติพันธุ์.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเขย่ง. (2557). **แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเขย่ง.** กาญจนบุรี : กาญจนบุรี.

บุคลากร

จรรยาวรรณ เิงผาสวรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). เลขที่ 26 หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558

ถุงแสะ นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). เลขที่ 23/1

หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี.

เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2559

ปณิธิ ทองผาณิธิ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). เลขที่ 30 หมู่ที่ 5

ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2558

พาแพง ทองผาภูมิปริดา (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). เลขที่ 7

หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี.

เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559

โพจี เกตุจำนงรัศมี (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). วัดไร่ป่า

ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี.

เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2559

มาลี ทองเมธารัตน์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). วัดไร่ป่า

ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2559

สันติพงษ์ ความสุขล้ำ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). วัดไร่ป่า

ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2559

สาว นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). วัดไร่ป่า

ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559

เสริม ขอบควนคุ้ม (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). เลขที่ 18 หมู่ที่ 5

ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2558

แอ บุญประสิทธิ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์). วัดไร่ป่า

ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2558